

Bijlage 1

Het waarschuwings- en alarmeringsstelsel (WAS)

Naar aanleiding van de ramp met de kerncentrale in Tchernobyl (Oekraïne, 1986) en de evaluatie van het overheidsoptreden in reactie daarop, heeft de Commissie VORAMP (Voorlichting Grootschalige Incidenten en Rampen) in 1987 een advies uitgebracht. Kern van het advies was, dat bij rampen de bevolking snel en grootschalig gealarmeerd en geïnformeerd moet worden over het nemen van beschermende maatregelen. Een dergelijk beleid zou – aldus de Commissie – een bijdrage leveren aan een aanzienlijke reductie van het aantal slachtoffers en een beperking van de ernst van eventuele letsels.

Ten aanzien van de dekking van het nieuwe waarschuwingsstelsel zou moeten worden gestreefd naar een zodanige dekking van het bereik, dat elke burger – waar hij zich ook bevindt – gewaarschuwd kan worden. (minister BZK aan Tweede Kamer op 13 november 1992; kamerstuk 21516).

Sinds 1997 heeft het ministerie van BZK het waarschuwingsstelsel bestaande uit sirenes geplaatst en beheerd. Met de plaatsing van de in totaal 4175 sirenes is een investering van circa Euro 100 mln gemoeid.

Het is in gebruik is bij de regionale brandweer korpsen. Instandhouding en beheer kosten jaarlijks circa Euro 2.3 mln.

Momenteel is meer dan 95% van de bevolkingscentra cq. risicogebieden van WAS sirenes voorzien. Uitgangspunt (WAS beleid 1995) vormde daarbij dat in risicogebieden één sirene wordt geplaatst per 300 inwoners. In niet-risico gebieden is dat één sirene per 1000 inwoners.

De sirenes van het WAS zijn door BZK ter beschikking gesteld aan het lokaal gezag en worden door de regionale brandweer aangestuurd. Het lokaal gezag beslist dus of er gealarmeerd wordt en over de middelen die daarvoor worden gebruikt. Conform de uitgangspunten van het in 1987 door de Commissie Voorlichting Grootschalige Incidenten en Rampen (VORAMP) uitgebrachte advies inzake een waarschuwingsbeleid, biedt het systeem in principe de mogelijkheid tot grootschalige alarmering. In de praktijk wordt daar echter zeer selectief mee omgegaan, om de verstoring van het openbare leven zoveel mogelijk te beperken.

De sirenes zijn tot nu toe bij zes incidenten daadwerkelijk gebruikt. Het betrof incidenten waarbij gevaarlijke stoffen vrijkwamen in Rotterdam-Rijnmond, Amersfoort en Midden en Zuid Limburg. Hierbij werden steeds slechts enige sirenes gebruikt.

In de huidige systematiek alarmeert de lokale overheid bij incidenten, rampen en crises allen die zich in een bepaald gebied bevinden via een geluidssignaal van de sirenes. In de praktijk kan slechts één soort signaal worden uitgezonden, waarvan de interpretatie bij de burger ligt. Via regelmatig

herhaalde campagnes krijgt het publiek een gedragsadvies, namelijk: als de sirene gaat, ga naar binnen, sluit ramen en deuren en zoek informatie via radio of tv (kortweg: go in, stay in, tune in). In feite wordt daarmee via het sirenesignaal slechts voor één scenario – namelijk schuilen – voorbereid.

De ervaring heeft geleerd dat het stelsel als alarmeringsmiddel voldoet, maar als communicatiemiddel voor de overheid bij incidenten, rampen en crises slechts beperkte waarde heeft. Het leent zich voor gebruik bij stereotiepe (industriële) rampscenario's, maar is minder inzetbaar bij andere incidenten, rampen of crises zoals;

- de Bijlmerramp of de vuurwerkramp in Enschede,
- grootschalige (veterinaire) epidemieën (varkens- en vogelpest)
- grootschalige terroristische aanslagen zoals in Londen, Madrid en New York.

Dan hebben zowel de overheid als het publiek, bij uitstek behoefte aan het snel geven respectievelijk verkrijgen van feitelijke informatie.

Evaluatie in 2001 van het waarschuwingstelsel leverde op:

- dat de geografische dekking nog onvoldoende is;
- dat de attentiewaarde en hoorbaarheid van het geluidssignaal onvoldoende is;
- de techniek kwetsbaar is en regelmatige controle nodig is;
- dat de bekendheid van het waarschuwingstelsel onvoldoende is en moet worden vergroot.

Bovendien dat doven en slechthorenden door het geluidssignaal niet of slechts indirect worden gealarmeerd.

Bij brief van 6 mei 2002 (kamerstuk 26956) is de Tweede Kamer geïnformeerd over verder te nemen maatregelen. BZK heeft toen besloten tot bijplaatsing van 115 sirenes, vooral op VINEX locaties. Voorts tot het (her) invoeren van het maandelijks luid proefalarm en het instellen van een onderzoek naar de mogelijkheid om de attentiewaarde van sirenes op te voeren. Dit bleek echter met de huidige sirenes niet mogelijk.

Voorts is in 2002 in Rotterdam een beperkte proef gedaan met cell broadcasting. Doel was te onderzoeken of met gebruikmaking van deze techniek het alarmeren en informeren van met name doven en slechthorenden verbeterd zou kunnen worden.

Na realisatie van de in deze brief aangekondigde uitbreiding met de laatste 100 sirenes zal het uiteindelijke door BZK geplaatste aantal sirenes 4175 zijn. Het totaal aantal sirenes kan echter nog toenemen wanneer gemeenten besluiten op eigen kosten over te gaan tot het plaatsen van extra sirenes.

Het ministerie van BZK is bereid het onderhoud en beheer van die gemeentelijke sirenes, in hun opdracht en tegen een vergoeding, op te nemen en te laten uitvoeren in haar eigen programma. Gemeenten kunnen daartoe gebruikmaken van het raamcontract van BZK met het agentschap LFR i.o. (Landelijke Faciliteit Rampenbestrijding), dat het verwerven, plaatsen en installeren van de sirenes verzorgt.